ŽIVOT NA HRANICI ŽELEZNEJ OPONY

Až do roku 1989 ležala Petržalka pri hranici železnej opony, ktorá rozdeľovala Európu na dve časti. Do hraničného pásma nemali bežní ľudia prístup a pohyb v jej blízkosti bol prísne sledovaný. Pohraničiari boli súčasťou života Petržalčanov, navštevovali školy a zapájali sa do miestnych spoločenských podujatí. Petržalka sa zapájala do socialistickej súťaže národných výborov prihraničných obcí o titul „vzorná pohraničná obec“, ktorý získala v roku 1982 a 1984. Rok 1989 znamenal zlom, kedy Petržalka opäť nadväzovala spoluprácu s okolitými rakúskymi obcami, s ktorými ju spájala stáročná história.

Úryvok zo Zákona č. 69/1951 o ochrane štátnych hraníc zo dňa 11. júla 1951:

„Národné zhromaždenie Československej republiky sa uznieslo na tomto zákone: § 1. Na zabezpečenie pokojnej výstavby socializmu v našej vlasti treba účinne chrániť štátne hranice pred prenikaním všetkých nepriateľov tábora pokroku a mieru. Ochrana štátnych hraníc je preto povinnosťou každého občana. ... § 3. (1) Službu v Pohraničnej stráži vykonávajú pre jej význam, zodpovednosť a namáhavosť vybraní príslušníci pracujúceho ľudu. ... § 10. a) vstup a pobyt na určitej časti územia štátu je zakázaný alebo dovolený len na osobitné povolenie...“

Železná opona

Železná opona, odborne nazývaná ženijno-technický zátaras, bola vybudovaná po celej dĺžke hraníc s Rakúskom a Nemeckom. Začala sa budovať v roku 1951. Zátaras bol široký 15 až 20 metrov a inštaloval sa vo vzdialenosti 50 m od hraníc z dôvodu možného pozorovania nepriateľom. Samotný plot mal výšku 2 metre a skladal sa z troch stien tvorených drevenými kolíkmi, na ktoré sa upevňovali ostnaté drôty. Prostredná stena bola vybavená elektrickými vodičmi s napätím dva až sedemtisíc voltov. V šírke 2 km okolo ženijno-technickej zátarasy bolo zriadené tzv. „prihraničné zakázané pásmo“, kde mal zákaz vstupu akýkoľvek občan okrem členov pohraničnej stráže. Na toto zakázané pásmo nadväzovalo hraničné pásmo smerom do vnútrozemia, v ktorom pohraničná stráž sledovala a hlásila pohyb podozrivých osôb.

Pohraničná stráž

Pohraničná stráž (PS) bola vytvorená v roku 1949 ako výkonný orgán ministerstva vnútra. Hlavnou úlohou ozbrojenej jednotky bolo bezpečnostné zaistenie štátnej hranice. Oficiálnym dôvodom opatrenia bolo zamedziť prenikaniu agentov západných spravodajských služieb s podvratnými úmyslami do Československa a zabrániť im v rozvracaní tzv. ľudovo-demokratického režimu. Pohraničná stráž taktiež zriadila svoju vlastnú spravodajskú službu, ktorej cieľom bolo budovať sieť spolupracovníkov z radov civilného obyvateľstva a získať pre seba agetov v zahraničnom pohraničnom území.

Pohraničná stráž

Petržalku ako prihraničnú obec nám dodnes pripomína jedno z námestí – Námestie hraničiarov. Pôvodne malo niesť názov Námestie pohraničiarov. Oficiálne ho pre verejnosť sprístupnili 11. júla 1981. Deň 11. júl sa v ČSSR oslavoval ako Deň pohraničnej stráže.

Námestie hraničiarov v Petržalke nám svojím názvom pripomína nedávnu históriu, keď na území Petržalky pohraničiari zatkli alebo usmrtili ľudí za nedovolené prekročenie štátnej hranice.

Pád železnej opony

Pod tlakom verejnosti v novembri 1989 nastal definitívny koniec komunistického režimu v ČSSR. Spustili ho najmä protesty slovenských a českých študentov a umelcov. Vznikli občianske hnutia proti násiliu a KSČ postupne strácala svoje postavenie v spoločnosti. Zanikla cenzúra, Štátna bezpečnosť a čo je najdôležitejšie, otvorili sa hranice so západnými krajinami. Najprv sa začali uvoľňovať hranice v Maďarsku, nasledoval pád Berlínskeho múru. V nedeľu 10. decembra 1989 sa konal pochod obyvateľov Bratislavy do Hainburgu. V tento deň začala pohraničná stráž s likvidáciou hraničného plotu a zábran v Petržalke, Rusovciach a pri Devine.

Strihanie pohraničných drôtov v decembri 1989 znamenalo symbolický návrat Československa do Európy

Nový hraničný prechod v Jarovciach. V pozadí je vidieť sídlisko v Petržalke.

Mapa železnej opony